

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna sarunā “Pretestība un Latvijas Republikas valstiskums. Vakar. Šodien. Rīt”

Publicēts: 15.12.2021.

[Egils Levits](#)

Cienītās dāmas un godātie kungi!

Katrai nācijai, valstij un arī visai cilvēcei ir nepieciešamas personības, kuras ar savu dzīvi apliecina vērtības un ideālus, bez kā nav iedomājama šo tautu, nāciju un valstu pastāvēšana.

Latvijai un, mums, latviešiem, tāda personība ir Gunārs Astra, nacionālās pretošanās kustības dalībnieks, kurš vēsturē sevi ir ierakstījis kā savas tautas un okupētās valsts patiesības balsi.

Garajos un smagajos ieslodzījuma gados viņš briedināja savu personību, un šī personība caurstrāvoja augstākas morālās vērtības un stabilu nacionālo pašapziņu. Arī tiesību apziņa, kas toreiz, padomju okupācijas gados (70.–80. gados), bija kļuvusi diezgan bāla. Pieredzes un zināšanu kopums G. Astram sniedza izpratni un pārliecību, deva drosmi stājam un tāda mēroga morālai varonībai, kāda tikai retajam bija pa spēkam.

Gunārs Astra nesamierināmi pārstāvēja latviešu nācijas negrozāmo un neatņemamo valstsgribu, tiesības uz brīvību, demokrātiju, uz piederību Eiropai un rietumu kultūrai. G. Astra pretojās meliem, apspiestībai un Latvijas nīcināšanai. Viņam nebija pieņemama nedz Latvijas sovietizēšana, nedz latviešu valstiskuma noliegšana, tādēļ viņš un viņa līdzgaitnieki tika bargi, nežēlīgi un bieži vien atkārtoti sodīti.

Latvijas valsts neatkarības un demokrātijas atjaunošanu Gunārs Astra diemžēl nepiedzīvoja. Un jāatzīst, ka atjaunotajā Latvijā mēs

tikai tagad sākam pilnīgāk aptvert un novērtēt mūsu tautas un pilsoņu pretošanās fenomenu padomju režīmam gan tūlīt pēc II Pasaules kara, gan arī vēlāk, 60.–80. gados. Bet cīņa par Latvijas un mūsu tautas tiesībām brīvi pastāvēt ilga visus 50 okupācijas gadus, un tajā tika ziedotas dzīvības un brīvība.

Vēsturiskā taisnīguma atjaunošana tiek turpināta nepārtraukti. Gunāra Astras 90 gadu jubilejas mēnesī Latvijas juristu žurnālā “Jurista Vārds” viens no centrālajiem un apjoma ziņā plašākajiem materiāliem tika veltīts tieši 1983. gadā pretpadomju politiskajās prāvās apsūdzētajiem un G. Astras toreiz Latvijas PSR Augstākajā tiesā teiktajam “Pēdējam vārdam”, kur viņš apsūdz okupantus noziegumā pret Latvijas valsti un latviešu tautu. Par G. Astru mēs arī redzējām diezgan daudz sižetu un rakstu medijos. Mēs sakām apzināt Gunāra Astras mantojumu.

Drīzumā Gunāram Astram tiks atklāts piemineklis, un viņa vārdā nosauktais fonds ir iecerējis visu nākamo gadu piepildīt ar dažādiem pasākumiem; un šodien mēs piedalāmies vienā no šiem pasākumiem.

Mūsu uzdevums ir atklāt Gunāru Astru pasaulei, piepulcināt viņa vārdu tai lielajai cilvēka brīvības un tiesību aizstāvju plejādei, kas ir pazīstama visā pasaulē.

Vēsturiskā atmiņa formē nācijas identitāti, pašizpratni, un atmiņā balstās rīcības modeļi nākotnei. Tie formē tautas un valsts morālo satvaru. Tāpēc nacionālā pretestība ir jāpēta, jāapzina un jāietver mūsu sabiedrības un arī Eiropas kopējā vēsturiskajā atmiņā.

Taču šī izpēte nebūs pilnīga, ja mēs tajā apiesim kolaboracionismu un kolaborēšanu. Ir jāpēta un jāanalizē, jāreflektē gan par sadarbošanos ar svešo un tautai naidīgo varu, gan pretstāvi tai, gan arī par to *pelēko joslu*, kas arī ir iedziljinašanās vērtā. Tiesību zinātnē padomju okupācijas laiks diemžēl joprojām nav īsti izpētīts un zināmā veidā ir neērts temats.

Tomēr mūsu varoņiem un sev pašiem mēs esam parādā patiesību un skaidrību. Tas ir svarīgi arī nākamo paaudžu izpratnei – lai Latvijas valstiskuma apliecinātāju vērtības, kas ir mūsu valsts pastāvēšanas pamats, tiktu pēctecīgi turpinātas.

Šodien, 15. decembrī, mēs atceramies un godinām Gunāru Astru, kurš pirms 38 gadiem Latvijas PSR Augstākās tiesas zālē teica savu leģendāro “Pēdējo vārdu”. Tas bija būtisks, programmatiskais manifests, un tā vēstījumu šodien zina daudz vairāk cilvēku nekā toreiz. Tas apliecina vārda spēku un tā paliekošo nozīmi, dzīvā vārda ilgmūžību. Būdams svešās varas apsūdzēts un tiesāts, Gunārs Astra pats apsūdzēja totalitāro režīmu visas latviešu tautas un varai nepakļāvīgo cilvēku vārdā.

Mēs esam pateicīgi Gunāram Astram par drosmi, nepakļāvību un pārliecības spēku. Gunārs Astra simbolizē arī visus tos daudzus latviešus, kuri briesmās un mokās palika uzticīgi savai sirdsapziņai un ideālajai Latvijai.

Lai mūsu laikos ikvienam latvietim un latviešu tautai piederīgajam Latvijas valstij domās un darbos ir tāda pati vērtība, kāda tā bija Gunāram Astram – neapšaubāma, neatņemama, attieksmē un darbos ceļama un stiprināma.

Paldies!

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-saruna-pretestiba-un-latvijas-republikas-valstiskums-vakar-sodien-rit>